

crkva u svijetu

PRINOSI

NAŠ NOVI BLAŽENIK

Fabijan Veraja

U obljetnici naših jubileja, 2. svibnja 1976., pred impozantnim mnoštvom od 40.000 vjernika na Trgu sv. Petra u Rimu, Pavao VI. svečano je proglasio blaženim našeg »malog brata« kapucina o. Leopolda Bogdana Mandića.

Mnoštvo je našega svijeta kroz trinaest stoljeća našeg kršćanstva svetački djelovalo i živjelo. Bl. Leopold je plod i potvrda njihove svetosti. Proglašen je u ovoj godini, stoga ovdje donosimo kratki osvrt na njegov svetački život, ljubav prema Bogu i narodu, apostolsko djelovanje i ekumensko zalaganje. (Uredništvo)

Kada se u svijetu govori o ocu Leopoldu iz Herceg-Novog, našem novom blaženiku, mnogi će u svijetu pomisliti da se radi o talijanskom kapucinu. Živio je u Italiji gotovo šezdeset godina; tu je učinio mnogo dobra. Talijani su mu uzvraćali ljubavlju i štovanjem; njegov grob nalazi se u Padovi. Italija bi, znači, imala pravo smatrati ga svojim građaninom. Ali, upravo sam otac Leopold je unaprijed uklonio svaku moguću sumnju o svom porijeklu i narodnosti. On, koji se nikada nije bavio političkim ili nacionalističkim pitanjima i koji je bio čovjek široka pogleda i još šireg srca u koje je uključio čitav svijet, u jednom određenom času svog života nekima se učinio kao »čovjek tvrde glave«, jer je za prvog svjetskog rata volio biti zatvoren u južnoj Italiji nego primiti talijansko državljanstvo. Ovaj njegov čin, kao što to kaže životopisac o. Petar Bernardi da Valdiporro, »bio je izvor nekih rasprava«.¹

O čemu se radilo? — Talijanska vlada bijaše naredila (1917. god.) da svi stanovnici rodom iz Istre i Dalmacije nastanjeni u krajevima blizu austrijske granice moraju prihvatiti talijansko državljanstvo ili će biti

¹ P. Leopoldo di Castelnuovo, Padova 1972, str. 31, bilješka 48.

zatočeni južnije od Firenze.² Otac Leopold je volio sužanjstvo. Onima koji su mu prigovarali što to radi, a ni za što, jer da je u pitanju beznačajni propis, promjena građanstva, njima je odgovarao: »Ne, krv nije voda; krv se ne može izdati«.

Pređi oca Leopolda vuku porijeklo od »bosanske gospode«, koji su u XV. stoljeću bježali pred Turcima i nastanili se u maloj Poljičkoj »republici«, na jadranskoj obali, između rijeke Cetine i Žrnovnice, u nadbiskupiji splitskoj. Novonadošli biše nazvani »didići«. (To možda ima vezu s »did«, »djed«, dvorski dostojanstvenik). Uživali su iste povlastice kao stara gospoda, »vlastela«, sve do 1807. godine, kad je napoleonska vlast ukinula poljičku samoupravu. U ovoj zanimljivoj zajednici, koja je sačinjavala pravno, socijalno, ekonomsko, političko biće svoje vrste, i koja je i dandanas predmet brojnih rasprava,³ bio je vrlo živ osjećaj nezavisnosti i slobode. Barem za četiri stoljeća, nikakav državni zakon tu nije bio priznat osim poljičkog *Statuta*, kojega najstariji sastav, što je dopro do nas, seže u 1440. godinu. Pučanstvo, hrvatsko i katoličko, tijekom XVI. i XVII. stoljeća moralo se braniti od turskih nasrtaja. Od 1700. do pada Mletačke republike Poljica su uživala doba mira, pod zaštitom Mletaka, a da se Mlečani nisu miješali u njihovu upravu niti su od njih primali kakvu pomoć u vojsci ili danku.

U to doba Nikola Mandić, sin Mihovila, ostavi Poljica (selo Zakućac) i preseli se u Herceg-Novu u Boki Kotorskoj, odakle su 1687. godine kršćanske čete istjerale Turke.⁴

Djed blaženog Leopolda, Ivan Mandić (1780—1838) — sin spomenutog Nikole — bio je zapovjednik lađe, a njegov se sin Petar 1845. oženi Dragicom Carević, kćerkom Antuna i Eleonore pl. Bujović iz Perasta. Bila su to poznata i bogata domaćinstva. Tijekom godina smanjilo se je bogato gospodarsko stanje obitelji Mandić-Carević, kao što će to jednom sam otac Leopold povjeriti nekom svom pokorniku. Ali nije došla na manje katolička predaja i duboka vjera roditelja, koji su uspjeli dično odgojiti svoje dvanaestero djece. Posljednji je bio naš Blaženik, koji je na krstu dobio ime Bogdan Ivan. Nomen omen. On se zbilja očitovao kao *dar Božji* — za obitelj, za domovinu, za Crkvu.

O svojoj majci je otac Leopold i u najkasnije doba često ponavljao: »Moj je majka bila izvanredno pobožna. Njoj na poseban način dugujem ovo što jesam«. Ona je umrla 1905. godine. »Naš otac je bio svet čovjek« — izjavila je Leopoldova sestra Anđelika. Bit će to dosta da bi se znalo, kakva je krv tekla u žilama oca Leopolda.

Kad se otac Leopold rodio, njegov rodni gradić kao i čitava hrvatska obala Jadrana, bila je dio austro-ugarske carevine; on je dakle bio

² Isto, str. 30.

³ Usp. 2 sveska *Poljičkog zbornika*, Zagreb 1968, 1971.

⁴ Herceg-Novu se razvio iz malog trgovačkog središta u župi Dračevica, koje je 1382. g. osnovao bosanski kralj Stjepan Tvrtko I, a poslije povećao herceg Stjepan Vukčić (zbog toga se i zove Herceg-Novu). U prvi mah je mjesto služilo kao sjecište putova trgovačkih karavana; no trgovina je oduvijek bila i prenosilac ideja. Od 1483. do 1687. (osim 1538-39) Herceg-Novu je bio pod turskom vlašću, ali je postao i gnijezdom gusara. Povratkom slobode opet je prihvatio svoju izvornu zadaću. U XVIII. i prvoj polovici XIX. stoljeća gradić je proživljavao svoje sretne dane zahvaljujući pomorskoj trgovini.

austrijski građanin hrvatske narodnosti. U jednoj višenarodnoj državi, kao što je bila habsburška carevina, pojam državljanstva i pojam narodnosti nisu se podudarali. Prihvatiti državljanstvo jednonarodne države kao što je bila Italija 1917. godine, značilo je za jednoga Hrvata ne samo odreći se postojećeg državljanstva nego i hrvatske narodnosti. Još više. Italija je ušla u rat na temelju tajnog londonskog sporazuma od 26. travnja 1915. kojim je Antanta obećala Italiji Trent, Trst i Istru, dio Dalmacije i pokroviteljstvo nad Albanijom. Prema tome spomenuta odredba talijanske vlade, koja je austrijske podanike rodnom iz Istre i Dalmacije stavljala pred izbor: uzeti talijansko državljanstvo ili biti zatočen južno od Firenze, bila je povezana s tadašnjom talijanskom politikom. Jer, svaki Hrvat, koji bi prihvatio talijansko građansko pravo, svojim bi pristankom stavio talijanskoj vladi u ruke kartu, kojom bi ova mogla igrati u mirovnim pregovorima. Londonski ugovor, stvarno, nije ostao u tajnosti, pa njegova primjena nije bila sigurna. Nije važno znati je li otac Leopold znao za tu političku igru; ali njegova nacionalna hrvatska svijest i vjernost njegove savjesti bile su dovoljne da ga navedu na odluku, koju je izložio i prihvatio. Nije mogao krenuti protiv naravnih prava svojega naroda. Ništa drugo nije učinio nego samo proveo u djelo krepost *ljubavi prema domovini*.

Da je postupao drugačije, možda »vražji odvjetnik« u raspravi za proglašenje blaženim ne bi iznio zamjerke, ali za onoga tko je u stanju procijeniti takav čin u svom povijesnom sadržaju, ostala bi sjena na ljudskoj i kršćanskoj slici našeg blaženika. Ovako otac Leopold odskaače kao ideal i na tom području. I ta pojedinost, nakon godina, pokazala se providonosnom: danas hrvatski narod upoznaje u ocu Leopoldu svog pravog sina, koji je ostao vjeran domovini iako je silom prilika živio u tuđini. Ta je okolnost pridonijela, da probudi, uzdigne i učini plodnijom svoju ljubav prema rodnoj grudi.

Koliko je bio privržen uza svoj zavičaj i koliko je želio, da mu bude od koristi, to dokazuje njegova preporuka prijatelju: »Moli blaženu Gospu, da mi udijeli milost da poslije završenog svog djela u Padovi mogu prenijeti svoje bijedne kosti tamo k svome narodu za dobro tih duša. Iz Padove za sada nije zgoda da izmaknem; žele me ovdje, ali meni je kao ptičici u krletki: moje srce je uvijek tamo preko mora.«⁵

Već je istaknuto, da je privrženost oca Leopolda prema domovini bila nadahnuta željom da se u nju povрати pa da radi na ujedinjenju odijeljenih istočnih kršćana s rimokatoličkom Crkvom. Tek poslije njegove smrti se doznalo za ovaj »Božji poziv«, što ga je otac Leopold prvi put dobio kao bogoslov u Padovi 18. lipnja 1887. Nakon pedeset godina napisao je na jednoj Gospinoj slici: »Na svečanu uspomenu događaja 1887.—1937. 18. lipnja. Ove godine spada pedeseta obljetnica od kada sam prvi put čuo glas Božji koji me je pozivao da molim i da promičem povratak istočnih u katoličko jedinstvo.«⁶

Godine 1887. tekla je već peta godina od Bogdanova odlaska iz Hercegovinog, koji se zbio u studenom 1882. Čini se da je i sam njegov redovnički poziv, prije nego je čuo onaj tajanstveni glas, bio povezan sa željom da postane apostol između odijeljene kršćanske braće. Rečeno je,

⁵ Nav. dj., str. 392.

⁶ Nav. dj., str. 386.

a ne bez temelja, da je i sam položaj njegova rodnog grada, na granici između Zapada i Istoka, pa izravan dodir s pravoslavnima, mogao djelomično uroditi takvom željom.

Ipak držim da se mora dati više važnosti »ekumenskoj« klimi, koja se upravo u tim godinama širila zaslugom velikog hrvatskog biskupa Josipa Jurja Strossmayera (1815—1905), apostola ujedinjenja rastavljenih Slavena s katoličkom Crkvom — »koje je zamislio kao jedinstvo u raznolikosti temeljeno na ljubavi i uzajamnom poštovanju obreda, jezika i tradicionalnih prava«. ⁷ Strossmayerove napore povoljno je prihvaćao papa Leon XIII. koji je s istom namjerom pristupio proglašenju svetima braće Ćirila i Metoda te uvrstio njihovu svetkovinu u kalendar čitave Crkve. ⁸ Da bi zahvalio papi za taj čin, Strossmayer je poveo u Rim 1881. g. poslanstvo predstavnika svih Slavena. U isto vrijeme se raspravljalo pitanje glagoljice. Radilo se o proširenju upotrebe staroslavenskog jezika u liturgiji latinskog obreda na sve hrvatske biskupije. I to bi moralo poslužiti zbližavanju istočnih Slavena s katoličkom Crkvom. Godine 1882. 1. listopada, oko mjesec dana prije nego je Bogdan Mandić ostavio svoj zavičaj, bila je svečano posvećena veličanstvena đakovačka katedrala, san Strossmayera, koju je zasnovao i počeo graditi 1866. god. i koju je posvetio »slavi Božjoj, ujedinjenju crkava i slozi i ljubavi moga naroda«. Ovi događaji imali su velikog odjeka u čitavoj Hrvatskoj, i izvan nje, zbog jakog protivljenja na koje je Strossmayerovo djelovanje nailazilo kod vlade u Beču i osobito u Budimpešti.

Naveli smo samo događaje, koji sežu u godine 1880.—1882. jer je, kako rekosmo, u tim godinama sazreo redovnički poziv mladog Bogdana. Po priznanju njegova subrata koji mu je bio blizu sve od školskih dana u serafskom sjemeništu u Udinama, slijedi da je Bogdan bio zadahnut istim idealima kojim i đakovački biskup, ali dok je Strossmayer tome posvetio vlastito bogatstvo uma, srca i tvarnih dobara, mali brat je izabrao drugi put; skriveniji, ali sigurniji. Evo što je njegov sudrug, a poslije poglavar i duhovni ravnatelj, bivši provincijal o. Odorik iz Pordenone izjavio o ocu Leopoldu prilikom proglašenja blaženim: »Uvijek sam mnogo štovao oca Leopolda, jer je sve što je činio od sjemenišnih dana bilo izrazito apostolski namijenjeno za obraćenje odijeljenih (izrazi su predsaborski), osobito za obraćenje Slavena, Rusa, i za sjedinjenje odijeljenih Crkava s rimokatoličkom Crkvom.« ⁹

I u ovom slučaju može se ponoviti da plod ne pada daleko od stabla i da stablo donosi plod izvlačeći hranu iz tla, u kojem je zasađeno. Ili, kao što je napisao Nikola Tommaso u svojim *Iskricama* (XVIII): »Puk nam je otac, a zemlja majka naša«. Od hrvatskog naroda, od hrvatske zemlje i od njegove osobite katoličke predaje mali Bogdan Leopold Mandić dobio je onu naravnu podlogu, na kojoj je poslije s milošću Božjom izrasla zgrada svetosti, koju Crkva danas priznaje i koju je on herojskom upornošću slijedio kao osnovno sredstvo apostolata.

Zajedno s velikim brojem onih koji su od toga dobili neposredno dobroćinstvo dok je on bio još u životu vječnu mu zahvalnost na poseban način duguju njegova domovina i cijeli kršćanski Istok.

⁷ Usp. Draganović, *Strossmayer*, v. u *Encikl. kat.* IX, 1953, kol. 14207.

⁸ Enciklika *Grande munus* od 30. rujna 1880.

⁹ Nav. dj., str. 385, bilj. 5.